

Hud og kemi

At-vejledning 12.1.2

Maj 2019

De vigtigste regler om, hvordan arbejdsgiveren skal forebygge, at ansatte får hudlidelser af at arbejde med kemiske stoffer og materialer.

Vejledningen handler om de vigtigste krav til forebyggelse af hudlidelser hos ansatte, der arbejder med stoffer og materialer. Andre skadevirkninger som fx kræft er ikke medtaget her.

De vigtigste regler

Arbejdsgiveren skal sørge for, at arbejde med kemiske stoffer og materialer, der betragtes som farlige i arbejdsmiljøet, planlægges og tilrettelægges, så det kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Hvis de ansatte kan blive udsat for kemiske stoffer og materialer, skal arbejdsgiveren sørge for, at risikoen for hudlidelser fjernes eller mindskes mest muligt.

Forebyggelse af hudlidelser

Effektiv forebyggelse af hudlidelser skal baseres på en vurdering af risikoen ved det konkrete arbejde.

Ansatte, der har hudkontakt med stoffer og materialer, har risiko for at få hudlidelser. Kontakten kan bl.a. medføre irritation, ætsninger og eksem. Stoffer som fx organiske opløsningsmidler kan også udtørre huden. Arbejdet med stoffer og materialer sker ofte samtidig med vådt arbejde, hvilket kan øge risikoen for hudlidelser, da vand udtørre huden og gør den mere modtagelig over for kemiske stoffer.

Risikoen for udvikling af hudlidelser er særlig stor blandt frisører, automekanikere, maskinarbejdere, murere, malere og andre ansatte i bygge- og anlægsbranchen samt blandt rengøringspersonale.

Kontakt med irriterende eller allergifremkaldende stoffer medfører risiko for at udvikle eksem. Hudlidelser kan betyde, at den ansatte ikke længere kan varetage sit arbejde og i værste fald, at den ansatte er nødt til at skifte fag eller helt må forlade arbejdsmarkedet.

Håndeksem er en særligt udbredt hudlidelse, men det er vigtigt at være opmærksom på, at også støv, dampe og andre forureninger af luften kan medføre eksem, der fx kan vise sig i ansigtet.

Vurdering af risikoen ved arbejde med kemiske stoffer og materialer

Arbejdsgiveren skal som led i virksomhedens arbejdspladsvurdering (APV) vurdere, hvilke risici der er forbundet med arbejdet med de kemiske stoffer og materialer, herunder omfanget af arbejdet, risikoen for, at de ansatte kan blive udsat for kemiske stoffer og materialer, samt stoffernes farlige egenskaber.

Arbejdsgiveren skal herefter vurdere behovet for at iværksætte foranstaltninger, så de ansattes udsættelse for kemiske stoffer og materialer helt undgås eller begrænses mest muligt.

Hvis de ansatte har vådt arbejde samtidig med brugen af kemiske stoffer og materialer, skal det indgå i arbejdsgiverens arbejdspladsvurdering.

Find og forebyg problemerne – trin for trin

STOP-princippet beskriver de foranstaltninger, som skal fjerne, forebygge eller reducere de ansattes udsættelse for kemiske stoffer og materialer under arbejdet. STOP står for Substitution, Tekniske foranstaltninger, Organisatoriske foranstaltninger og Personlige værnemidler.

– Trin 1 – Substitution

Substitution betyder, at arbejdsgiveren erstatter et farligt produkt eller en farlig arbejdsproces med noget mindre farligt. Hvis virksomheden arbejder med kemiske stoffer og materialer, som er faremærket som fx allergifremkaldende, ætsende eller hudirriterende efter CLP-reglerne (EU's forordning om klassificering, mærkning og emballering), skal arbejdsgiveren overveje, om man kan bruge mindre farlige produkter. Et stof, der er hudirriterende, er at foretrække fremfor et stof, der er ætsende.

Irritativ

Ætsende

Arbejdsgiveren skal især være opmærksom på disse fire faresætninger:

H312 Farlig ved hudkontakt

H314 Forårsager svære ætsninger af huden og øjenskader

H315 Forårsager hudirritation

H317 Kan forårsage allergisk hudreaktion.

Arbejdsgiveren skal også være opmærksom på øvrige fareoplysninger, der kan stå på etiketten:

EUH066 Gentagen kontakt kan give tør eller revnet hud

EUH208 Indeholder (navn på det sensibiliserende stof). Kan udløse allergisk reaktion. I denne faresætning skal navnet på det konkrete stof være angivet i parentes, fx konserveringsmidlet MI (methylisothiazolinon), som bl.a. kan være i malervarer eller forskellige akrylater, som bl.a. findes i lim til kunstige negle.

Herudover skal arbejdsgiveren være opmærksom på en række faresætninger, der vedrører konkrete stoffer som fx chrom (VI) og epoxy:

EUH203 Indeholder chrom (VI). Kan udløse allergisk reaktion.

EUH204 Indeholder isocyanater. Kan udløse allergisk reaktion.

EUH205 Indeholder epoxyforbindelser. Kan udløse allergisk reaktion.

Arbejdsgiveren kan inddrage stoffernes grænseværdier som vejledning, når man overvejer mulighederne for substitution. Også produkternes kodenumre kan inddrages i virksomhedens substitutionsovervejelser. Et lavere nummer betyder et mindre farligt produkt. Begge dele kan findes i leverandørens sikkerhedsdatablad.

Arbejdsgiveren skal også overveje at ændre arbejdsprocessen, så det ikke er nødvendigt at bruge så mange kemikalier, eller så man begrænser de ansattes udsættelse. Det kan være ved at male med rulle i stedet for at sprøjte malingen på, eller ved at fjerne graffiti med en maskine i stedet for at bruge kemikalier.

Arbejdsgiveren skal sikre, at substitutionen resulterer i, at den samlede risiko for de ansatte blive mindre. Man kan således ikke isoleret kigge på substitution af et enkelt kemisk stof. Det er også vigtigt at se på bl.a. varigheden af arbejdet og på, om det produkt, man vil bruge i stedet, har andre uønskede effekter.

– **Trin 2 – Tekniske foranstaltninger**

Arbejdsgiveren skal overveje, hvordan det er muligt at begrænse de ansattes udsættelse for hudkontakt med kemiske stoffer og materialer ved hjælp af tekniske foranstaltninger. Det kan fx være ved, at de ansatte bruger særlige redskaber eller afskærmning, der fjerner eller begrænser kontakten med de kemiske stoffer.

– **Trin 3 – Organisatoriske foranstaltninger**

Hvis det ikke er muligt at substituere eller at bruge tekniske foranstaltninger, skal arbejdsgiveren med organisatoriske foranstaltninger begrænse de ansattes udsættelse for de kemiske stoffer og materialer. Det kan fx være ved at begrænse antallet af ansatte, der er udsat for de kemiske stoffer og materialer eller den tid, hvor de ansatte er udsatte.

– **Trin 4 – Personlige værnemidler**

Er det ikke muligt at sikre tilstrækkelig beskyttelse gennem de foregående trin, skal arbejdsgiveren stille egnede værnemidler som effektive handsker til rådighed for de ansatte. Ved nogle stoffer, materialer og arbejdsprocesser er der behov for andre personlige værnemidler som fx heldragt.

Arbejdsgiveren skal vælge en handsketype, som passer til den konkrete arbejdsproces og til varigheden af det arbejde, som de ansatte udfører. Handskeleverandøren kan hjælpe virksomheden med at træffe det rigtige valg.

Når der arbejdes med kemiske stoffer og materialer, er det vigtigt at være opmærksom på handskenes gennembrudstid. Der er stor forskel på, hvor hurtigt forskellige stoffer trænger igennem handsker.

Nedenfor er oplistet forskellige handskematerialer og eksempler på kemikalier, som de er egnede til at arbejde med:

- Nitrilgummi: Syrer og baser
- Butylgummi: Ketoner, estre, syrer, aldehyder, amider, aminer og alkoholer
- Flourgummi: Organiske opløsningsmidler, aminer, syrer og baser
- PVC: Olier, fedt, syrer og baser.

Arbejdsgiveren skal være opmærksom på, at nogle mennesker kan få allergi af visse handsketyper som fx latexhandsker.

Oplæring, instruktion og tilsyn

Arbejdsgiveren skal oplyse de ansatte om eventuelle farer, der kan være forbundet med arbejdet med kemiske stoffer og materialer.

Arbejdsgiveren skal sørge for, at de ansatte får den nødvendige oplæring og instruktion. Instruktionen skal gentages efter behov, og arbejdsgiveren skal løbende sikre, at de ansatte forstår og efterlever instruktionen.

Arbejdsgiveren skal føre effektivt tilsyn med, at de ansatte udfører arbejdet sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Tilsynet skal også omfatte kontrol af, at sikkerhedsforanstaltningerne er egnede og mulige at bruge for de ansatte. Endelig indebærer tilsynet, at eventuelle fejl og mangler i den måde, som de ansatte udfører arbejdet på, skal rettes.

Arbejdsgiveren skal foretage en ny vurdering af risikoen ved arbejde med kemiske stoffer og materialer, hvis der sker ændringer i arbejdsprocesser eller produktvalg.

Hvis arbejdsgiveren bliver opmærksom på, at en medarbejder har fået eksem eller hudlidelser, skal arbejdsgiveren vurdere, om der skal træffes yderligere forebyggende foranstaltninger. Er der konstateret hudlidelser som følge af stoffer som epoxy og isocyanat, er det forbudt at arbejde med stofferne fremover.

Gode råd om forebyggelse af håndeksem

- Brug handsker, når det er nødvendigt, men så kort tid som muligt.
- Sørg for, at handskerne er intakte, rene og tørre indvendigt.
- Brug eventuelt bomuldshandsker under beskyttelseshandskerne.
- Vask hænder i køligt vand, skyl og tør dem godt.
- Brug håndsprit med glycerin i stedet for at vaske hænderne med sæbe, hvis hænderne ikke er våde eller synligt snavsede.
- Undgå at bære fingerringe under arbejdet.
- Brug fugtighedscreme regelmæssigt. Vælg en fed fugtighedscreme uden parfume.

Baggrund

At-vejledningen knytter sig til bekendtgørelserne om:

- Arbejdets udførelse
- Brug af personlige værnemidler
- Samarbejde om sikkerhed og sundhed
- Arbejde med stoffer og materiale.

Arbejdstilsynet, den 8. maj 2019